

УДОСКОНАЛЕННЯ СХЕМИ РУХУ ТА ФОРМИ ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНОЇ НАКЛАДНОЇ

IMPROVING THE MECHANISM AND FORMS OF COMMODITY-TRANSPORT ACCESS

Семеняка Т.В.

асистент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет

Мартиненко В.М.

студентка,
Криворізький національний університет

Semenyaka Tetyana

Assistant of the Department of Accounting, Taxation,
Public Administration and Administration,
Krivoy Rog National University

Martynenko Viktoriya

Student,
Krivoy Rog National University

У статті розглянуто основні аспекти застосування товарно-транспортних накладних, їхню суть. Докладно описано особливості застосування та схему руху товарно-транспортних накладних. Визначено основні реквізити та правила заповнення товарно-транспортних накладних. Обґрунтовано недоліки застосування існуючої схеми руху та форми товарно-транспортної накладної та надано пропозиції щодо їх удосконалення. Представлено вдосконалену форму товарно-транспортної накладної, застосування якої у практичній діяльності підприємства суттєво полегшить роботу бухгалтера. Доведено доцільність автоматичного складання та реєстрації товарно-транспортної накладної у програмі М.Е.Д.О.С, що дасть змогу значно спростити процес документообігу на підприємстві.

Ключові слова: товарно-транспортна накладна (ТТН), вантажоодержувач, вантажовідправник, перевізник, покупці, постачальники.

В статье рассмотрены основные аспекты применения товарно-транспортных накладных, их сущность. Подробно описаны особенности применения и схема движения товарно-транспортных накладных. Определены основные реквизиты и правила заполнения товарно-транспортных накладных. Обоснованы недостатки применения существующей схемы движения и формы товарно-транспортной накладной и даны предложения по их усовершенствованию. Представлена новая усовершенствованная форма товарно-транспортной накладной, применение которой в практической деятельности предприятия существенно облегчит работу бухгалтера. Доказана целесообразность автоматического составления и регистрации товарно-транспортной накладной в программе М.Е.Д.О.С, что позволит значительно упростить процесс документооборота на предприятии.

Ключевые слова: товарно-транспортная накладная (ТТН), грузополучатель, грузоотправитель, перевозчик, покупатели, поставщики.

The article deals with the main aspects of the application of goods and transport invoices, their essence. Details of the application and flowchart of goods-transport billing details are described in detail. The basic requisites and rules of filling of goods-transport bills are determined. The authors substantiate the disadvantages of using the existing scheme of movement and the form of the transport bill for the purpose of reviewing and improving the existing scheme of traffic and the form of the consignment note, which will make it possible to greatly facilitate the work of the accountant. The authors are presented ways to improve the primary accounting of the shipment of finished goods by road. These improvements can be used as tools for improving the quality of work and speeding up its implementation. In a market economy, accounting is a particularly important function of efficient management of production and commercial structures, an instrument for monitoring the rational and economic use of resources

in order to achieve commercial success and fulfill the financial obligations to the state. Carrying out their production and economic activities, enterprises enter into settlement relationships with other enterprises, organizations and individuals. It is no secret that virtually every enterprise faces the need to use motor transport in the process of carrying out its business activities. Motor transport of Ukraine is the most flexible and massive type of transport. The scope of motor transport is wide. He performs most of the short haul, delivers goods to railway stations and river ports and disposes them to the consumer. Transport plays an important role in the process of general production, since it deals with the transportation of materials, semi-finished products and finished products. Cargo transportation is one of the most «market» sectors of the economy of vehicles Cargo flows generated by emerging markets for goods and services are first and foremost mastered by the most responsive fast and flexible mode of transport: automotive. Also, the authors prove the expediency of automatic compilation and registration of a consignment note in the program M.E.D.O.C, which will significantly simplify the process of document circulation in the enterprise.

Key words: consignment note, consignee, consignor, carrier, buyers, suppliers.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проведення операцій поставки, купівлі-продажу, як правило, неможливе без здійснення транспортування товарно-матеріальних цінностей від постачальника покупцю. Бухгалтерський облік автотранспортних перевезень, як і проведення будь-якої іншої господарської операції, вимагає повного та своєчасного оформлення первинної документації. Незважаючи на часті зміни форм та правил застосування товарно-транспортної накладної, саме цим документом оформлюють перевезення вантажів автотранспортом. Під час проведення перевірок фіскальні органи дуже часто розглядають товарно-транспортну накладну як найважливіший аргумент, що підтверджує не лише витрати на перевезення, а й той факт, що поставка товару дійсно відбулася. Виходячи із цього, відсутність товарно-транспортної накладної для фіскалів рівнозначна тому факту, що угода взагалі не відбулася або відбулася зі значними порушеннями. У зв'язку із цим питання своєчасності та правильності оформлення перевезення вантажів автотранспортом, зокрема складання товарно-транспортної накладної як документу, що підтверджує здійснену операцію, є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Тема первинного обліку автотранспортних перевезень, зокрема схема руху ТТН, розглядалася провідними вітчизняними науковцями, серед яких: Ф.Ф. Бутинець, Г.В. Власюк, М.А. Козоріз, С.Ф. Голов, О.С. Кравченко, Є.В. Мних, А.С. Барановська, О.М. Петрик, І.Б. Садовська та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на значні дослідження у цій проблематиці вищезазначеними науковцями, залишаються недостатньо висвітленими питання раціональної побудови схеми руху ТТН, поліпшення взаємовідносин між покупцями та продавцями, вдосконалення системи первинного обліку і контролю над автотранспортними перевезеннями.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є огляд та вдосконалення існуючого первинного обліку відвантаження готової продукції автомобільним транспортом, зокрема сутності та форми товарно-транспортної накладної, що дасть змогу значно спростити роботу бухгалтера

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Будь-яке підприємство, нехай навіть маленьке, у ході своєї діяльності взаємодіє з іншими особами: постачальниками та підрядниками, покупцями і замовниками. Така взаємодія полягає насамперед у постачанні матеріальних цінностей, включаючи виробничі запаси, обладнання, інші активи, надання послуг, виконання робіт, необхідні для забезпечення звичайної діяльності підприємства. Досить часто для відвантаження своєї продукції підприємство використовує автомобільний транспорт.

Одним з основних первинних документів, який підтверджує факт перевезення вантажу автомобільним транспортом, є товарно-транспортна накладна. Відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджених Наказом Міністерства інфраструктури України від 14.10.1997 № 363, ТТН – це єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу й обліку виконаної роботи. Отже, ТТН є первинним документом, який дає право на врахування вартості ТМЦ у складі витрат [1].

Згідно з Листом Міністерства інфраструктури № 5615/25/10-14 від 28.05.2014, товарно-транспортна накладна є документом, який складається вантажовідправником для оформлення перевезень вантажів відповідно до укладеного договору і використовується для проведення остаточних розрахунків за надані послуги з перевезення вантажів. Оформлена товарно-транспортна накладна має бути у водія транспортного засобу під час

здійснення перевезень вантажів за договором перевезення [2].

У разі її відсутності втрачається право на врахування витрат на перевезення, оскільки такі витрати не вважаються фактично підтвердженими.

Товарно-транспортну накладну на перевезення вантажів автомобільним транспортом замовник (вантажовідправник) повинен випускати в кількості не менше чотирьох екземплярів. Замовник (вантажовідправник) засвідчує всі екземпляри товарно-транспортної накладної підписом [1].

Більше екземплярів ТТН знадобиться лише тоді, коли в ланцюжку «вантажовідправник – перевізник – вантажоодержувач» з'являється ще одна ланка – експедитор, якому теж потрібен свій екземпляр ТТН. Оформляти менше чотирьох примірників ТТН не можна навіть у тому разі, коли вантажовідправник, вантажоодержувач товарів і замовник послуг із перевезення – це одна і та ж сама особа. Це відбувається, наприклад, коли підприємство залучає транспортну компанію для перевезення власного вантажу [3].

Схема руху виписаних вантажовідправником ТТН:

– перший примірник ТТН залишається у вантажовідправника й є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей. Другий, третій і четвертий екземпляри передають водієві (експедитору) (п. 11.6 Наказу № 363);

– другий примірник ТТН водій (експедитор) передає вантажоодержувачу, він є підставою для оприбуткування товарно-матеріальних цінностей;

– третій і четвертий екземпляри ТТН водій передає перевізнику. При цьому третій примірник є підставою для розрахунків за виконання транспортних послуг, тому перевізник направляє його замовнику автотранспорту для оплати за перевезення (якщо замовник і перевізник –

різні організації), а четвертий примірник додається до подорожнього листа й є підставою для обліку транспортної роботи та нарахування заробітної плати водієві. Якщо замовник і перевізник – одна організація, то обидва примірники залишаються у замовника [3].

Схему руху екземплярів ТТН більш наглядно можна побачити на рис. 1.

У практичній діяльності дуже часто бувають ситуації, коли ТТН приходять вантажовідправнику, вантажоодержувачу, залишаються водію в не належному стані, іноді приходять не всі екземпляри, а іноді можуть і загубитися. Бувають ситуації, коли приходять копії документів і через деякий час лише оригінали, що ускладнює роботу бухгалтера. Документи у бухгалтера – це його обличчя, тож хотілося б, щоб їхній стан відповідав вимогам. Отже, для зручності, щоб водію не возити «туди сюди» ТТН, маємо пропозицію щодо поліпшення документообігу.

Зараз усі використовують програму М.Е.Д.О.С для реєстрації, наклад, накладних, податкових накладних, податкових декларацій, здавання звітів. Тобто існує зв'язок між покупцем і постачальником, саме йдеться про мережевий зв'язок за ЄДРПОУ. Постачальник реєструє накладну, і покупець бачить цю накладну.

Отже, можна це зробити і з ТТН. Тобто документообіг буде електронний, з електронним підписом, і це полегшує роботу всім учасникам.

Приведемо приклад. Підприємство А (вантажовідправник), створює ТТН, заповнює всі необхідні реквізити, зазначає водія, організацію, яка перевозить вантаж (якщо така існує), що перевозить, скільки перевозить, шлях, повний адрес доставки і т. д. Фінальною стадією є електронна печатка та підпис. Коли все заповнено – відправляє. Це й буде підставою для списання ТМЦ.

Підприємство Б (вантажовідправник) у себе в програмі бачить ТТН. І коли товар прибув, заповнює, зі свого боку, всі необхідні дані. Фіналь-

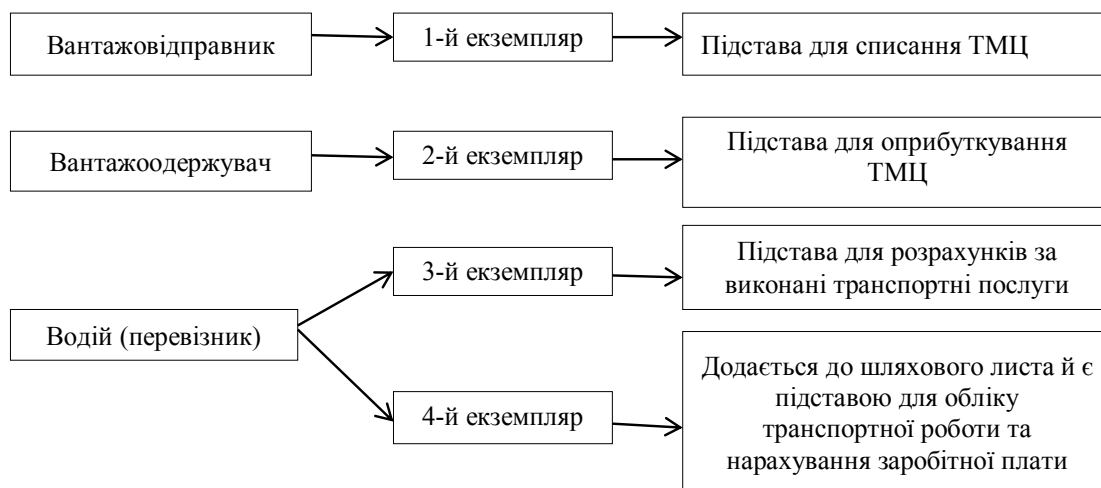

Рис. 1. Схема руху екземплярів ТТН

питання, як правильно скласти ТТН, є дуже актуальним.

По-перше, форма № 1-ТН повинна бути єдина, у тому сенсі, що всі повинні використовувати один бланк ТТН. Щоб не було плутанини первинні документи повинні бути уніфікованими.

По-друге, обов'язковими реквізитами є: назва вантажовідправника, вантажоодержувача, водій, пункт відвантаження та розвантаження, маса вантажу, супровідні документи, назва вантажу, додаткові відомості (документи) про вантаж, додаткові відомості про транспортні послуги. Детальну інформацію по реквізитах та порядок заповнення наведено в табл. 1.

По-третє, пропонуємо ввести зміни до Наказу № 363, і ТТН складати завжди, незалежно від того, хто перевозить вантаж, власним транспортом чи ні та хто оплачує транспортні послуги.

Щодо форми, то, на нашу думку, вона є простою, але не зовсім зручною, тому ми пропонуємо форму ТТН (рис. 3), яку можна буде використовувати як в електронному, так і в паперовому виді.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У процесі дослідження встановлено, що основним первинним документом, яким оформлюють перевезення вантажів автотранспортом, є товарно-транспортна накладна. Оскільки сьогодні весь бухгалтерський облік на підприємствах є автоматизованим, тому було запропоновано електронне використання ТТН, адже перевагами електронного документообігу є швидкість, зручність та контроль над інформацією. Також вважаємо, що нині існуюча форма ТТН є недосконалою і складною під час заповнення, тому запропоновано нову форму ТТН, більш просту для заповнення і використання.

Таблиця 1

Реквізити та порядок заповнення ТТН

Реквізити ТТН	Порядок заповнення
Вид перевезень	У цьому полі вказують вид роботи перевізника: по відрядних тарифах, за погодинним тарифом, централізоване перевезення і т. п. У разі коли заповнити цей реквізит таким чином немає можливості (наприклад, підприємство-постачальник перевозить товар покупцеві власним автотранспортом), тут вказують вид перевезень залежно від типу: внутрішньоміське, приміське, міжміське, міжнародне.
Вантажовідправник, вантажоодержувач	Указують повне найменування підприємства-вантажовідправника і вантажоодержувача відповідно або ПІБ особи-відправника (одержувача). Також вказують тут адреси їх місця знаходження або місця проживання. У разі коли вантажовідправник, вантажоодержувач товарів і замовник послуг із перевезення є однією і тією ж особою (наприклад, підприємство залучає транспортну компанію для перевезення власного вантажу), ці поля будуть заповнені однаково.
Замовник (Перевізник)	Тут вказують найменування підприємства – замовника транспортних послуг, вантажовідправника або вантажоодержувача, який уклав із перевізником договір про перевезення вантажів.
Пункт навантаження і пункт розвантаження	За можливості тут вказують повну юридичну адресу (населений пункт, вулицю, будинок) пунктів навантаження і розвантаження вантажу. Якщо ж склад розташований за межами населеного пункту (наприклад, у полі), можна вказати відповідну адміністративно-територіальну одиницю (наприклад, Дніпропетровська обл., Криворізький р-н, с. Софіївка).
Назва вантажу	Тут вказують найменування всіх товарів (номера контейнера), які перевозяться за договором транспортних послуг. Під час транспортування небезпечних вантажів додатково вказують клас небезпечних речовин, до якого належить вантаж. Начебто все зрозуміло.
Маса бруutto	Тут вказують загальну масу вантажу, що перевозиться. Необхідно пам'ятати: визначатимасу і кількість вантажу у вантажовідправника й вантажоодержувача потрібно однаковими способами. При цьому під час вимірів слід керуватися спеціальними правилами вимірювання, встановленими гл. 6 Наказу № 363, залежно від виду вантажу (упаковані, штучні, гвірні, насипні, наливні).
Супровідні документи на вантаж	Тут перераховують назву, номер і дату складання супровідних документів на вантаж, про які йдеться в п.11.1 Наказу № 363. Тобто залежно від виду вантажу це можуть бути ветеринарні, санітарні та якісні документи (сертифікати, свідоцтва, довідки, паспорти)

Джерело: складено за [3]

ДОДАТОК Б
ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНА НАКЛАДНА
№ _____ „__” _____ 20__ р.

Форма № 1-ТН

Автомобіль _____ (марка, модель, тип, реєстраційний номер) Причіп/напірничіп _____ (марка, модель, тип, реєстраційний номер) Вид перевезень _____

Автомобільний перевізник _____ (найменування/П.І.Б.) Водій _____ (П.І.Б., номер посвідчення водія)

Замовник _____ (найменування/ П.І.Б.)

Вантажовідправник _____ (нове найменування, місце знаходження/П.І.Б., місце проживання)

Вантажоодержувач _____ (нове найменування, місце знаходження/П.І.Б., місце проживання)

Пункт навантаження _____ (місце знаходження) Пункт розвантаження _____ (місце знаходження)

Відпуск за довіреністю вантажоодержувача: серія _____ № _____ від „__” _____ 20__ р., виданою _____

Вантаж наданий для перевезення у стані, що відповідає правилам перевезень відповідних вантажів, номер ліомби (за наявності) _____

кількість місць _____ (словами), масою бруто, т _____ (словами) (П.І.Б., посада, підпис)

Відпуск дозволів _____ (П.І.Б., посада, підпис)

Усього відпущено на загальну суму _____ (словами, з урахуванням ПДВ) _____, у т.ч. ПДВ _____

Супровідні документи на вантаж _____

ВІДОМОСТІ ПРО ВАНТАЖ

№ з/п	Найменування вантажу (номер контейнера), у разі перевезення небезпечних вантажів: клас небезпечних речовин, до якого віднесено вантаж	Одиниця виміру	Кількість місць	Ціна без ПДВ за одиницю, грн	Загальна сума з ПДВ, грн	Вид пакування	Документи з вантажем	Маса бруто, т
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього:								

Здав (вантажовідправник) _____ (П.І.Б., посада, підпис)

Прийняв водій/експедитор _____ (П.І.Б., посада, підпис)

Здав водій/експедитор _____ (П.І.Б., посада, підпис)

Прийняв (вантажодержувач) _____ (П.І.Б., посада, підпис)

Рис. 3. Запропонована форма товарно-транспортної накладної

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні : Наказ Мінтрансу України від 14 жовтня 1997 р. № 363. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98> (дата звернення: 11.05.2019).
2. Стосовно заповнення товарно-транспортної накладної під час здійснення перевезень вантажів автомобільними транспортними засобами : Лист Міністерства інфраструктури України від 28 травня 2014 р. № 5615/25/10-14. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5615733-14> (дата звернення: 11.05.2019).
3. Децюра С., Свіріденко А. Товарно-транспортна накладна. *Бухгалтерський тиждень*. 2017. № 50. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2017/december/issue-50/article-32651.html> (дата звернення: 11.05.2019).